

Dorpsstraat 7
2712 AB Zoetermeer

port betaald
Zoetermeer

't Seghen Waert

jaargang 18 nummer 1

februari 1999



verenigingsblad van het Historisch genootschap
Oud Soetermeer

Historisch genootschap Oud Soetermeer

Bestuur

dhr. B.F. Tuinstra, secretaris
Marsmanhove 88, 2726 CP Zoetermeer
tel. (079) 321 98 59

dhr. H.B. Huurman, penningmeester
Edelsteensingel 172, 2719 RC Zoetermeer
tel. (079) 362 17 30

mevr. P.E. Vijverberg (A.W.Z.)
Corantijnstraat 32, 2315 VR Leiden
tel. 06 - 5 570 68 32

dhr. C.A.M. Klein (G.W.Z.)
Tijberg 55, 2716 LK Zoetermeer
tel. (079) 351 44 55

dhr. J.W. Dreise (I.S.V.)
Beveland 4, 2716 CP Zoetermeer
tel. (079) 321 02 32

dhr. A.C.J. Vermeulen (Act. Cie.)
Den Hoorn 1, 2712 BB Zoetermeer
tel. (079) 316 78 46

dhr. M.H.A.W. Huisman
Bernhardstraat 2, 2712 CS Zoetermeer
tel. (079) 316 31 7

Redactie

mevr. C.J. Moerman-van Voorst
Dublinstraat 253, 2713 HT Zoetermeer
tel. (079) 352 14 88

mevr. P.E. Vijverberg
adres zie boven

dhr. Th.J.A.M. van der Poel
Savelsbos 195, 2716 HJ Zoetermeer
tel. (079) - 3521693

Ledenadministratie

dhr. A.Ph. Rademaker
Banckertstraat 5, 2712 KK Zoetermeer
tel. (079) 316 43 74

Archief

mevr. J.M.C. Huisman-Aaftink
Bernhardstraat 2, 2712 CS Zoetermeer
tel. (079) 316 31 79

Contactpersonen werkgroepen

Archeologische werkgroep

mevr. S.E. Swarte
p/a Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer
tel. (071) 572 04 07

Genealogische werkgroep

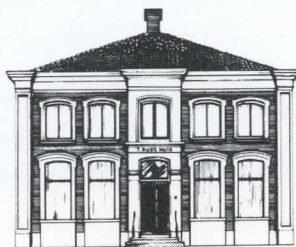
mevr. M.E. Vijverberg-Kalkema
Stekelbaarsloot 35, 2724 AR Zoetermeer
tel. (079) 331 65 52

Interviewgroep Sprekend Verleden

dhr. E.W. van den Burg
Fr. Hendriklaan 32, 2712 EE Zoetermeer
tel. (079) 316 48 58

Historisch Museum 't Oude Huis

Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer
tel. (079) 316 47 35
openingstijden: woensdag-, zaterdag- en
zondagmiddag van 13.00 tot 16.00 uur



Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

't Seghen Waert is een uitgave van het
Historisch genootschap Oud Soetermeer.
Het blad verschijnt vijf maal per jaar.
ISSN: 1384-7260

Inhoud

Ledenadministratie	2
Jubileumkalender	3
Genealogische Werkgroep Zoetermeer	6
Schipper Job van Waaij in 1691 in Duinkerken gevangen	7
Sprekend verleden, in gesprek met Cor Westgeest	12
Jubileumconcert Oud Soetermeer	20

Kopij voor het april-nummer van 't Seghen Waert

Uw kopij voor het volgende nummer is dagelijks zeer welkom
bij mw. C.J. Moerman- van Voorst,
Dublinstraat 253, 2713 HT Zoetermeer.
De sluitingsdatum voor het april-nummer is 19 maart 1999.

Van de redactie

Een nieuw jaar en ook een nieuw kleurtje! Voor dit feestelijke jubileumjaar hebben we een oranje kleur gekozen. In dit eerste nummer veel aandacht voor alle activiteiten die gepaard gaan met het vijftigjarig jubileum.
Ik wens u veel leesplezier in 1999!

Petra Vijverberg

Ledenadministratie

In dit eerste nummer van ons verenigingsblad in 1999 een overzicht van het ledental in het afgelopen jaar. Het bestand was in januari 1998 1007 leden groot, eind december 1070. In de loop van 1998 is een aantal leden uitgeschreven wegens overlijden, of verhuizing met onbekende bestemming, of wegens niet betalen van de contributie. Uiteindelijk was er nog een toename van 63 leden.

Als nieuw lid heten we in onze vereniging hartelijk welkom de volgende personen:

Mevr. C.P.M. Adegeest, Snoeksloot 26, Zoetermeer
Dhr P. Baxmeier, Hoogeveenseweg 25, Benthuizen
Dhr P.C.M. Bolleboom, Jonkerbos 67, Zoetermeer
Mevr. H. Brückner-Bloem, Kosterspad 6, Zoeterwoude
Dhr B.C. van Gent, Kralingse Plaslaan 55a, Rotterdam
Dhr A.P. Heidema, p/a Stadhuisplein 1, Zoetermeer
Mevr. M.M. de Jong, Kamperfoelieplein 9, Den Haag
Dhr C.A. Koetsier, Lemelerberg 31, Zoetermeer
Mevr. M.T.C. de Loos-Vollebregt, Nobellaan 55, Pijnacker
Dhr J.C. van der Meer, Veilingstraat 6, Pijnacker
Mevr. A. Minetti, Buizerdstraat 42, Bleiswijk
Mevr. C. Munster-Sluis, Hammarskjoldlaan 11, Middelburg
Dhr W. Nieuwenhuis, Corridor 59, Zeewolde
Dhr J.J.M. Opdam, Fellinistroom 10, Zoetermeer
Dhr J.P.W.A. van Reeuwijk, Brederode 155, Leidschendam
Dhr. J.E. Schreuder, Beveland 49, Zoetermeer
Dhr J. Sijtsma, Perengarde 5, Zoetermeer
Mevr. M.F. Sloot-Wijsman, Nassaulaan 615, Zoetermeer
Dhr P.H. Smits, Sieraadlaan 33, Zoetermeer
Dhr J.C.P. Spruit, Eerste Stationsstraat 159, Zoetermeer
Dhr R. Toussaint, M. Yourcenarstraat 17, Amsterdam
Dhr C.J.A. in 't Veen, Rotterdambaan 4, Benthuizen
Mevr. J.J.M. Vollebregt-van Groll, Graaf Janstraat 233, Zoetermeer
Dhr L. Vrijenhoek, Mgr. Bekkerslaan 57, Rijswijk
Dhr M. Wirschuleit, Van Wijngaardenstraat 47, Zoetermeer
Mevr. M.A. Zonneveld-Westgeest, St. Martinuslaan 112, Voorburg

Jubileumkalender 1999

De Jubileumtentoonstelling ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van Historisch genootschap Oud Soetermeer: *Vroeger is Terug, herinneringen.*

Opening: 2 maart 1999
Duur: 2 maart 1999 tot oktober 1999
Locatie: Museum 't Oude Huis

In 1999 bestaat niet alleen het Historisch genootschap Oud Soetermeer 50 jaar. Ook museum 't Oude Huis viert zijn 10-jarig jubileum. In een speciale tentoonstelling worden deze jubilea gezamenlijk gevierd. In de afgelopen 50 jaar is er veel gebeurd in Nederland en in Zoetermeer. In de tentoonstelling zullen diverse jaren worden uitgelicht en aan de hand van foto's en materiaal wordt getoond wat zich dat jaar in Nederland, in Zoetermeer en in de vereniging en/of het museum afspeelde.

Bezichtiging van de jubileumtentoonstelling:

Datum: za 13 maart en zo 14 maart 1999
Aanvang: 14.00 tot 17.00 uur
Locatie: Museum 't Oude Huis

Onder begeleiding van leden en oud-voorzitters organiseren we een rondleiding langs de jubileumtentoonstelling. Mede aan de hand van het tentoongestelde materiaal zullen zij vertellen over de geschiedenis van Zoetermeer en de plaats van het Historisch genootschap hierin.

Klasgenoten van de medejubilarissen.

Datum: di 23 maart 1999
Aanvang: 20.00 uur
Locatie: Het Centrum, Frans Halsstraat

Het Historisch genootschap is niet de enige die vijftig jaar geleden het levenslicht zag in Zoetermeer. Er zijn maar liefst 137 (voormalige) plaatsgenoten die in het memorabele jaar 1949 zijn geboren. Twaalf van hen vierden in januari 1949 hun verjaardag.

De laatstgenoemde groep medejubilarissen zetten wij dit jaar speciaal in het spotlicht. In ons gezamenlijk jubileumjaar worden zij geregeld bij onze festiviteiten betrokken. Op 23 maart gaan wij samen met hen en hun leeftijdgenoten terug in de tijd, met name naar de periode van hun schooltijd. Aan de hand van hun verhalen kunnen we een beeld vormen van de Zoetermeerse samenleving in de memorabele jaren '50. Hierbij roepen wij dan ook iedereen op die in 1948, 1949 of 1950 in Zoetermeer is geboren om deze avond bij te wonen. Het belooft namelijk een avond vol herinneringen en hernieuwde contacten te worden.

Een fietstocht langs het Groene Hart, juni 1999

De rol van het Groene Hart staat telkens ter discussie. Is het nu een potentieel bouwterrein of is het gebied juist een aangename verpozing in een verstedelijkt Zuid-Holland? Zijn de nieuwe bosrijke gebieden (zoals het Bentwoud) nu een verrijking van ons woongebied of staan zij juist synoniem voor het verdwijnen van het oer-Hollands landschap. Tijdens onze fietstocht kunt u zelf hierover een mening vormen. Wij zullen vele verrassend mooie en unieke landschappen passeren. Het geoefend oog van deskundigen zal u wijzen op de typische landschappelijke kenmerken die zich in de omgeving van Zoetermeer bevinden. De fietstocht wordt op zeer verrassende wijze beëindigd!

Cultureel feest

Datum: augustus 1999
Locatie: 't Oude Huis, het pand, de voor- en achtertuin
M.m.v.: Culturele instellingen van Zoetermeer

Diverse culturele instellingen presenteren zich in de tuin van 't Oude Huis. Zij laten zien wat cultureel Zoetermeer ons te bieden heeft.

Oranjetentoonstelling

Datum: vanaf oktober 1999
Locatie: Museum 't Oude Huis

Aanleiding voor de oprichting van Oud Soetermeer was een historische tentoonstelling naar aanleiding van het 50-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina, tijdens de oranjefeesten van dat jaar (1948). Dit heugelijke feit willen we, in samenwerking

met museum 't Oude Huis herdenken middels een Oranjetentoonstelling. In de tentoonstelling worden onder meer voorwerpen getoond uit de privé-collectie van een Oranje-huis-verzamelaar.

Het Groene Hart, een forumdiscussie, najaar 2000

Zoals gezegd, in het jaar 2000 kijken we naar de toekomst. Bovendien willen we onze blik niet alleen beperken tot Zoetermeer maar tot de hele regio.

In een forum wordt aandacht besteed aan de toekomst van het Groene Hart. Diverse belanghebbenden zullen aan het woord komen, te denken valt aan burgemeesters, provincieambtenaren, planologen etc.

Het Jubileumboek

Verschijsning in het najaar van 2000, uitreiking eerste exemplaar tijdens het forum. Het thema van de jubileumactiviteiten is het verleden en de toekomst. In het jubileumboek komt dit thema naar voren doordat de inhoud uit twee uiteenlopende delen bestaat. Het eerste deel van het boek handelt over de afgelopen 50 jaar, terwijl het tweede gedeelte een toekomstvisie geeft op Zoetermeer en omstreken.

Het beeld van de laatste 50 jaar wordt gevangen door Zoetermeerse gezichten in de tweede helft van de 20ste eeuw. Bekende plaatsgenoten worden geportretteerd. Deze portretten worden aangevuld met beelden en verhalen van het dorp waarin zij leefden.

De toekomst wordt beschreven door middel van artikelen met de visie van stedenbouwkundigen, burgemeesters, provincieambtenaren, commissaris der Koningin en andere directe belanghebbenden. Aan de hand van hun uiteenlopende meningen en visies wordt getracht een toekomstbeeld te maken van (de regio van) Zoetermeer.

Genealogische Werkgroep Zoetermeer

Henk Windmeijer

Op maandag 1 maart houdt de G.W.Z. de eerstkomende inloopavond. De daaropvolgende inloopavonden zijn op maandag 3 mei en 7 juni. De avond in april op 2e Paasdag vervalt. Tijdens de inloopavonden wordt iedereen in de gelegenheid gesteld kennis te maken met de activiteiten van de werkgroep. Vele gegevens van Zoetermeerse en Zegwaartse families zijn dan toegankelijk. Verder vergadert de G.W.Z. op 12 april en 14 juni. Elke derde maandag van de maand kunnen leden van de vereniging kennismaken van de periodieken op genealogisch en geschiedkundig terrein. Alle avonden beginnen om 20.00 uur in 't Oude Huis, Dorpsstraat 7 en eindigen circa 22.00 uur.

Op 13 maart 1999 participeert de werkgroep op de genealogiemarkt in het kerkgebouw van de kerk van Jezus Christus van de Heiligen der laatste dagen aan het Oosteinde 73 in Rotterdam. De markt staat in het teken van de boekenweek, namelijk het familiealbums. U bent die dag van harte welkom tussen 11.00 en 16.00 uur (toegang gratis). U kunt dan kennismaken met een aantal genealogische verenigingen en organisaties en hun werk. Tevens wordt u in de gelegenheid gesteld het wereldberoemde archief van de kerk te raadplegen en een start te maken met uw speurtocht naar uw voorouders of de ontbrekende schakel te vinden in uw genealogie.

Zaterdag 2 oktober 1999 wordt in Pijnacker de achtste Delflanddag gehouden. Deze wordt deze keer georganiseerd door de Nederlandse Genealogische Vereniging afdeling Delfland in het parochiehuis te Pijnacker. In een volgend blad wordt u nader geïnformeerd.

Algemene Ledenvergadering

De voorjaarsledenvergadering van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer zal dit jaar plaatsvinden op 5 mei 1999 in het Parochiehuis, Dorpsstraat 18b. De vergaderstukken zult u aantreffen in het volgende nummer van 't Seghen Waert.

Schipper Job van Waaij in 1691 in Duinkerken gevangen

P. van Waaij

Joppe Robbrechtsz van Waaij, geboren te Maassluis in 1658, werd op de Noordzee met schip en goed genomen door de Franse kaper Dirk Pleyte. Dat gebeurde met de 'Hazewint' uit Duinkerken op 13 oktober 1691, midden in de Negenjarige Oorlog met Frankrijk. De Vlaamse stad Duinkerken was Frans geworden in 1646.

Voor de schepenen Mees Jansz, Leeuwenschilt en Jacob van Wijn van het dorp en ambacht Maasland wordt op 26 november 1691 op verzoek van collega-stuurman Job Robberechts van Waaij uit Maassluis de volgende verklaring afgelegd door mede-stuurman Cornelis Klaassen van der Hout en Hendrik Jansz de Man: beiden zijn gelijktijdig met Job op het kaperschip vastgehouden en zesentwintig dagen later in Duinkerken opgebracht. Zij hebben daar ook gezamenlijk negen volle dagen in de gevangenis gezeten. Daarna moesten ze in negen dagen weer Maasland bereikt hebben, want de verklaring thuis vindt plaats negen dagen nadat ze uit de 'gevangenis' ontslagen zijn (1).

In Duinkerken Vlaams/Spaanse tijd werd het schip afzonderlijk door een prijsbemanning (voor de kapers betrouwbare matrozen) naar Duinkerken gebracht. Alleen schipper en stuurman werden bij de kaper aan boord bewaard. Voor dezen probeerde men dan een losprijs bij reders of familie te verkrijgen. Dit liep behoorlijk in de papieren. Gekaapte schepen met goederen en bemanningen vormden toen vanwege de blokkade van de Vlaamse haven door de Zeven Provinciën — door o.a. Tromp — voor Vlaanderen vrijwel de enige bron van inkomsten. Voor stuurman betaalde men tweeduizend gulden en voor matrozen vijfhonderd. Kon de familie van gewoon scheepsvolk de prijs niet opbrengen, dan werden deze lieden wel geplaatst op de vijandige kapersvloot van Spanje/Duinkerken. Had men bij de kaping van het schip weerstand geboden, dan werden de matrozen naar de galeien gestuurd. Werd het schip (soms) door de Hollanders heroverd, dan moest toch geld worden betaald voor de vrijlating van de gezagvoerder.

Na 1646, de Val van Duinkerken, veranderde het een en ander. Deze stad was tot dusver de grootste aanvoerhaven voor de Spaanse troepen in de noordelijke Nederlanden geweest. Door een Frans/Nederlandse entente werd de haven van Duinkerken uit zee door Tromp aangevallen.

De drieduizend verdedigers werden tevens vanaf de landzijde met succes belaagd door dertienduizend Fransen. Het grootste gevaar van Duinkerken was voorbij en twee jaar later sloten Holland en Spanje vrede.

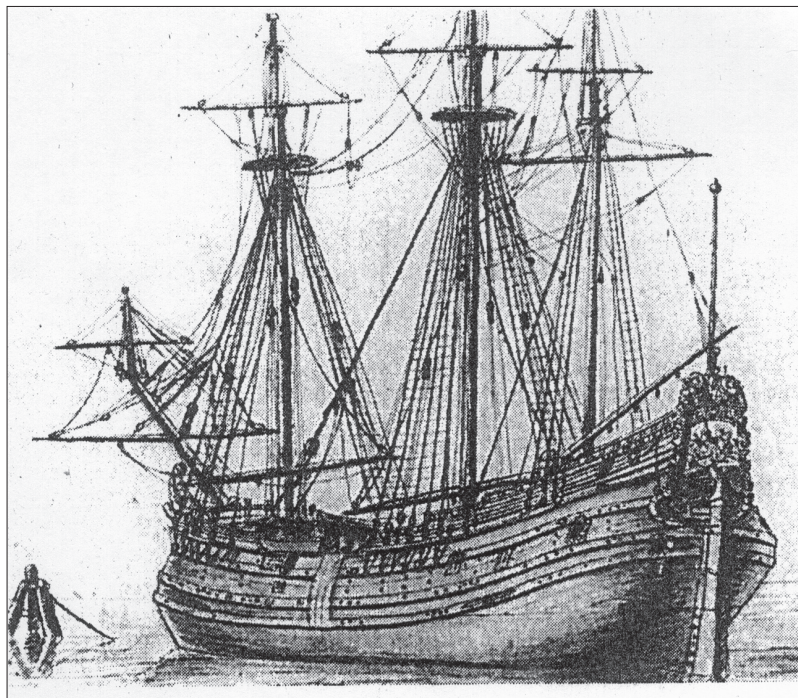
Voor de voorgeschiedenis van de Franse kaper Dirk Pleyte, die in 1691 het schip van Job van Waaij overmeesterde, moeten we terug naar de Spaanse tijd. Mogelijk was het zijn grootvader, de Vlaming Frans Pleyte, die bevelhebber was in 1609 op een van de kaperschepen van de particuliere reders van het eskader van Van Wacken. Laatstgenoemde was vice-admiraal Anton van Bourgondië, heer van Wacken. De andere zes van dit eskader waren afkomstig van het Koninklijk (Spaans) eskader.

Frans Pleytes schip had een tonnage van veertig, een aantal kanonnen van acht stuks en een bemanning van tweeënvijftig koppen (2). Betreffende de particuliere kapers, zoals Frans, deze vielen ook onder het gezag van het Duinkerkense Admiraliteitcollege en de Brusselse Admiraliteitsraad. De organisatie van genoemde colleges bleef na het Bestand tot 1694 ongewijzigd (3), dus ook na de Val van Duinkerken en de Vrede van Munster twee jaar later. Waarschijnlijk was de behandeling in en rond Duinkerken voor Job van Waaij, Van der Hout en De Man in 1691 een stuk beter dan voorheen. Al zat het kapen de Duinkerkers in het bloed, als oorlogsstrategie werkte het niet meer. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werden nog in Vlaanderen en Holland jegens respectievelijk vissers en kapers niet te beschrijven wreedheden begaan. Ten onzent waren deze hoofdzakelijk te wijten aan de onverzettelijkheid van de Staten van Holland en Zeeland. Deze wilden geen levende kapers uit Vlaanderen en maar een paar keer een gevangenenruil, met over en weer alle gevolgen van dien... Na zeer veel protesten uit Vlaanderen en Holland werd in 1632 het laten verdrinken van gevangengenomen kapers gestaakt. In 1675 werd het evenwel ten aanzien van Barbarijse kapers weer verordend (4).

Over de bemanning van Job van Waaij in 1691 horen we niets. Als hij ter koopvaardij voer, naar Frankrijk bij voorbeeld, dan gebeurde dat met zes bemanningsleden. Onder hen bevond zich altijd een kok en/of koksmaat, een stuurman en vaak een jongen. Voer men ter visvangst, dan zat er hoogstens tien man op het schip. De matrozen werden aangemonsterd in de herberg of bij de stuurman thuis.

Minstens drie generaties Van Waaij voeren in de zeventiende en achttiende eeuw als schipper/gezagvoerder op soms een galjoot, maar meestal een hoekerschip. Zij vertrokken uit Maassluis of Rotterdam. Het waren achtereenvolgens Job, Arie en nog eens Arie.

Voor de haring liep het vangstseizoen van juni tot officieel januari. Men voer dan op Schotland, Engeland, IJsland en de Shetland en Orkney eilanden. In de maanden januari, februari en maart viste men van Vlaanderen tot Den Helder op kabeljauw. Dat men zich op 16 september 1691 op de Noordzee bevond, zou kunnen hebben inhouden dat men hetzelfde schip voor koopvaardij alswel visvangst gebruikte, evenwel niet gelijktijdig. Toch denk ik eerder, dat Job de kaping onderging op de terugreis van Frankrijk, Spanje of Portugal met andere koopwaar dan vis. In de voorhanden zijnde akten wordt ook nooit gerept over vis, maar wel over artikelen als o.a. balen indigostof, gehaald uit Larochele, (tamme) 'castanien' uit Bilbao, vaten wijn uit Bordeaux, ossenhuiden uit Limerick en (steen)kolen uit Newcastle (5). Vier generaties na Job wordt door Ary Aryse in 1798 pas vermeld, dat men visserman zou zijn (6).



De galjoot Suylen (1658). Collectie Ver. Ned. Hist. Scheepv. Museum.

Eventuele effecten van de Negenjarige Oorlog (1688-1697), die wij — als toen nog grote mogendheid — in de tijd van de kaping met Frankrijk voerden, zou men geneigd zijn om reden van vermelde grandeur maar buiten beschouwing te laten. Of waren de schipper, bemanning, reders en eventuele bevrachter hier bij nader inzien toch oorlogsslachtoffer? In Duinkerken gold tot 1694 de ordening nog, dat men van hogerhand, na aankomst van het gekaapte schip in de haven, een onderzoek instelde naar de rechtmatigheid van de kaping. Dit in verband met mogelijk varen onder vreemde vlag (van bijvoorbeeld een bevriende natie), waarvan in het geval van Jobs reis geen sprake geweest zal zijn. Of men had misschien een paspoort gekocht voor vrije doorvaart, zoals de Van Waaijen wel bestelden in Rotterdam voor een reis naar Turkije, of men was met de kaper een losprijs overeengekomen. Viel het onderzoek voor de reder positief uit, dan moest deze binnen twee weken reclameren. Daarna volgde veiling van schip en lading.

Aangezien de kaper hier geen oorlogsschip voer, aan deze toestand was in 1648 officieel een eind gekomen, was de verdeling van de opbrengst van de veiling als volgt: voor de overheid (vroeger landvoogdes) 10%, voor de reders, kapitein en bemanning 55%, voor de Katholieke kerk in de haven van aankomst 33% en voor weduwen, wezen, gewonden, gevangenen 2% (7). Hoe de afloop van de kaping van Job van Waaij ook geweest moge zijn, hij moet met zijn bemanning wel zijn persoonlijke bezittingen zijn kwijtgeraakt. Daaronder reken ik ook zijn scheepsbibliotheek voor o.a. de zondagse eredienst aan boord. Van die van zijn zoon is bekend, dat daar boeken tussen zaten als de Bijbel, een catechismusverklaring, een 'Nagtmaelboekken', geschriften over de biecht, mouterij aan boord of een ordinantie betreffende verzekering bij averij. Job is in ieder geval blijven varen, want in 1713 leed hij schipbreuk bij Calais, hetgeen hij overleefde (8).

Job zal in 1691 in Duinkerken met zijn stuurliu ongeveer hetzelfde hebben ervaren als eerder de zeelui ten tijde van de strijd tegen Spanje, maar dan zonder de angst om uit represaille te worden gedood. Het leven daar in de gevangenis viel niet erg mee. Veel mensen kwamen in de zomermaanden om als gevolg van ziekten. Eten werd mondjesmaat verstrekt, namelijk vier boterhammen per dag (9). Vlees, boter, kaas en soms ook brood moesten uit eigen zak betaald. Kwam de gevangene gewond in de gevangenis, of werd hij later ernstig ziek,

dan werd hij door een chirurgijn behandeld, of verbleef eventueel in Duinkerken in het hospitaal.

Tijdens de wintermaanden kregen de gevangenen in het tijdvak 1580-1648 — en waarschijnlijk later ook — dekens en brandhout tegen de kou. De behandeling van gevangenen in Vlaanderen was toen beter dan die van de overmeesterde kapers in Holland, want eerstgenoemden konden tenminste geld, een te betalen losprijs opleveren. In de genoemde periode zaten honderden Maassluisse stuurlieden in Duinkerken in detentie.

Zo werd Cornelis Jansz den Hannick in 1637 door kapers opgebracht en gerantsoeneerd (10). De latere schipper Arien Joppen van Waaij, eveneens uit Maassluis, die van genoemde scheepsbibliotheek, was met een Den Hannick uit een invloedrijke schippersfamilie gehuwd. Arien Joppens moeder Maertje Schots kwam ook uit een bekende Maassluisse familie. Stuurman Dirk Arentsz Schots werd in 1636 in Duinkerken gerantsoeneerd en in 1641 wederom, nu nadat zijn schip gezonken was. Het laatste gebeuren leverde de Duinkerkers alleen losgeld op, maar geen verkoopbedrag van het schip of bij sloop zelfs niets van het brandhout, als dit schip door omstandigheden onverkooptbaar was. Vier jaar later zou deze man weer worden opgebracht en gerantsoeneerd...Uit het kleine Maassluisse schipperswereldje tenslotte nog een bekende naam: stuurman Willem Goverts van Wijn werd in 1642 ook gerantsoeneerd in Duinkerken nadat zijn schip gezonken was.

Met dank aan de Maassluisse oud-archivaris, D. van Baalen te Zoelen voor zijn minutieuze archiefonderzoek.

1. R.A. Maasland 21
2. A.P. van Vliet, 'Vissers en Kapers', oorspr. Dissert. Leiden 1994, p. 85/86
3. idem, p. 181/182/183
4. idem, p. 215
5. O.N.A. R'd., 12 mei 1711, nr. 1737, akte 22; id. 26 maart 1712, 2003, p. 332 e.v.; id. 3 april 1745, nr. 2442, akte 260, p. 504
6. Ary Aryse van Waaij (Maassluis 1774-Benthuisen 1833), 'Eenige Toepasselijke Rijmverse op ondersheyden Voorwerpen en voorkomende Geleegendheden, transcr. M.s. p. 12, Centr. Bur. Gen.
7. A.P. van Vliet, 'Vissers en Kapers', p. 182
8. O.N.A. R'd. nr. 1507, akte 17
9. A.P. van Vliet, 'Vissers en Kapers', p. 259
10. id. p. 41 en 43

Sprekend verleden in gesprek met Cor Westgeest.

J.W. Dreise en mw. M.C.J. Moers-de Vree.

Aan de Voorweg staat op nummer 176 de slachterij van de familie Westgeest. Een van de broers die in het bedrijf hebben gezeten was Cor Westgeest. Hij werd in 1919 geboren in het ouderlijk huis aan de Voorweg. Het beroep dat de heer Westgeest uitoefende, komen we vandaag de dag niet meer tegen. Hij was namelijk noodslachter. En wat dat inhield kan hij beter zelf vertellen:

Hoe het begon...

Dhr. Westgeest: ‘Mijn vader is met het slachten begonnen. Dat was achter in de poort bij Toon van Fraassen, daar had hij een slachthuisje. Nou ja, wat je dan een slachthuisje noemt. Het was meer een schuur. Later heeft hij dat spul aan de Voorweg gekocht. Mijn broer Jan en ik hebben het bedrijf van mijn vader overgenomen. Toen was het gebroeders Westgeest. Er waren in Zoetermeer twee noodslachters. Dat waren Van den Berg aan de Zegwaartseweg en wij aan de Voorweg. En in Benthuizen had je er ook twee, Nard Bos en Jaap Voorwinden. Die zijn allemaal weg, wij zijn alleen overgebleven. Want dat waren allemaal gemeentelijke slachthuizen’.

Noodslachtingen

‘Er was een verschil tussen een slager en een noodslachter. Een slager had alleen normale slachting en wij hadden beesten in nood. Dan werd je opgebeld: ‘Joh, ik heb een dode koe’. Of een dood varken, dat maakte niet uit, en dan ging je zo’n beest ophalen. Wij hadden zo’n hittekar met twee wielen en die zette je achterover, de kont van een koe erin en dan had je een boom ertussen, een touw er overheen en zo ging je dan met een dode koe op weg. Dat ging toen dag en nacht door.’

‘Er waren boeren bij die in het voorjaar soms zomaar vijf of zes dode koeien achter elkaar hadden. En dan ging je maar weer. Er waren ook zieke beesten bij. Kopziekte had je destijds veel. Dan zat er teveel eiwit in het gras. Zo’n koe werd dan helemaal gek. Ik weet wel van boeren dat ze ‘s morgens het land in gingen om de koeien op te halen, dan was het nog donker, en dan misten ze twee of drie koeien. Maar ja, het was stikdonker. Later op de dag gingen ze terug en dan lagen er twee of drie koeien in het water. Die waren verdronken. Ook

door de kopziekte natuurlijk. Dan gingen ze boven de sloten staan van de benauwdheid.

Je hoort nu nooit meer wat van kopziekte, dat is een hoge zeldzaamheid. Dat was vroeger met de klaver net zo. Die koeien aten dan teveel klaver. Ze gingen daardoor helemaal opzetten van het gas. De boeren liepen dan met zo'n steekpen op zak en als ze zo'n opgezette koe zagen dan staken ze er gauw een gat in zodat het gas kon ontsnappen! Maar er waren koeien bij, die stikten er gewoon in. Dergelijke dingen gebeuren nu niet meer.

Als je beesten had die nog normaal gekeurd konden worden, moesten ze naar de keuringsarts. In Zoetermeer was dat dierenarts Moerkercken van der Meulen. Die man had het druk! Want al die slaggers slachtten toen nog zelf. En Arie van den Berg en die noodslachters uit Benthuizen moest hij ook allemaal nalopen. Als ze gekeurd moesten worden, wilde Moerkercken die beesten dan levend zien. Kalveren bijvoorbeeld, werden vroeger nuchter geslacht. Dan ging je met een bakfiets met vier of vijf van die kalveren van de Voorweg naar de



Familie Westgeest Voorweg 176 woonhuis met slachterij annex winkel.

Stationsstraat om ze te laten keuren. Vervolgens gingen we langs commies Dreise en dan werden ze gelood. Dat was accijns, daar moest je voor betalen, afhankelijk van gewicht en kwaliteit. Dan ging er een loodje aan de staart van zo'n beest. En daarna ging je weer terug want dan moesten ze nog geslacht worden. En als ze het niet eens werden over het gewicht, de kwaliteit en de prijs, dan werd die koe in beslag genomen.'

'In 1942 is die keuring gestopt. Toen moest alles gescheiden worden, normale slachtingen en noodslachtingen. Dat mocht allemaal niet meer en sindsdien hebben wij thuis alleen de gehad. Later zijn wij in het slachthuis in Den Haag gaan slachten, voor het grossierderijbedrijf.'

'Wij slachtten toentertijd van alles: schapen, varkens, paarden, koeien. In het voorjaar als het lamtijd was kreeg je verschrikkelijk veel schapen. En in de biggentijd net eender met de zeugen, en in het najaar en voorjaar koeien en kalveren. Dan kreeg je de ongelukjes met het paard nog. Vroeger hadden de boeren allemaal zo'n zeven, acht paarden. Nou, daar zijn er heel wat van gesneuveld hoor! Dan moest je het pad op en dan had je wel een hoop werk om zo'n paard te verkopen want ze waren allemaal zo zwaar. Wij hadden een bakfiets en wat je vroeger een brik noemde, dat was een bakkerswagen geweest. Daar zat een bak op zal ik maar zeggen. Die bakker was ermee opgehouden en toen hebben wij die brik overgenomen. Dan deed je de klep open daar ging het vlees in. Dat moest toen nog met paard en wagen gebeuren. Maar ja, je ging die grote gezinnen af, die tien of twaalf kinderen hadden, en dan verkocht je soms tien of twintig pond vlees tegelijk want dat vlees was natuurlijk goedkoper. En als je zo'n klant had, nou dan wilde je wel. Dat was met schapenvlees ook. Bij sommige gezinnen kon je een half schaap kwijt. Dat ging dan bijvoorbeeld voor één gulden per kilo. Nou, dan was je blij toe want anders zat je ermee omhoog. Een diepvries waar je het even in kon doen had je toen nog niet. Dat vlees moest binnen zoveel tijd weg wezen. Het kon niet bewaard worden.'

Het slachten leverde uiteraard niet alleen vlees op. Wij waren zeer benieuwd wat er met de rest van het beest gebeurde.

'De huiden gingen naar de huidenboer hè. Dat werd verwerkt in leerlooierijen. Wij hadden altijd een huidenboer in Delft. Je moest ze zelf brengen en dat deed mijn vader altijd. Soms mochten wij wel eens mee, als je een huid had die gauw weg moest. We hadden een

transportfiets en dan gingen we naar Delft toe. Die huiden kon je niet bewaren, daar moest je ook weer plaats voor hebben, nietwaar! Dus je wilde ze kwijt en dan ging hij gauw met de transportfiets over de Middelweg even naar Delft. Maar ja, dan was het een hele vracht. Soms ook met de kar en de hit. Nou, nou, dan zat je te verrekken van de kou in de winter. Die paarden hadden dan stiften onder de hoefijzers, dat was voor de gladheid. De wegen lagen dan onder de sneeuw en zo. Maar ja, je moest die huiden toch kwijt hè. En ze brachten dan nog wat op. Dat wisselde per periode nog wel eens. De ene keer zus en de andere keer zo. Ik hoorde pas van iemand aan de Voorweg dat die schapehuiden waardeloos waren. Nu worden ze geloof ik weer gebruikt.

Verder had je het slachtafval van de noodslachtingen. Daar had je weer mensen voor, die wilden de kop, de longen, het hart en de lever zal ik maar zeggen. Die mensen zijn er nog, die gewoon slachtafval willen. En je had misschien wel eens iemand die wilde een stel hersens hebben. Maar dat ging meestal zo weg. En de tong werd wel gebruikt. Er waren mensen die graag die tong wilden. Ik weet nu nog wel mensen. Als ik een tong zou hebben, zouden ze zeggen: 'Breng hem maar mee, alstublieft'. Het schijnt erg lekker te zijn als je hem goed bewerkt.



Het slachten van vee in de slachterij met enkele toeschouwers

Huisslachten

Huisslachten hebben wij ook gedaan. Dat was natuurlijk slecht werk. Oh man slecht! Ik kwam meestal bij arbeidersmensen en die hadden geen ruimte om te slachten. Je stond buiten in wind en regen, of het sneeuwde en het vroom, dat maakte niet uit. We zijn wel bij mensen geweest en dat was ieder jaar hetzelfde; het vroom dat het kraakte. Als je je mes neerlegde zat het gelijk vastgevroren. Vaak was het noodweer tijdens het slachten. Maar ja, je moest van de ene klant naar de andere. Dat was helemaal vol gepland. Maar eigenlijk spotte je met je gezondheid. Ik heb er fijn pleuris en longontsteking aan overgehouden.

Die varkens moest je gewoon doodschieten hè. Dat gebeurde met scherp. Daar hadden we een vergunning voor. Maar dat was wel gevaarlijk. We hielden het varken vast met een touw in de snuit, zal ik maar zeggen. Die hield je goed vast want af en toe deden ze hun kop opzij terwijl je schoot en dan ging het niet goed. Mijn vader heeft eens een noodslachting gedaan met mijn broer. Het varken deed z'n kop opzij en toen schoot hij door een ruit. Dat is gelukkig goed afgelopen. Maar Nard Bos uit Benthuizen heeft hetzelfde meegemaakt, maar die schoot zichzelf, de kogel weerkaatste. Ze hebben die kogel er nooit



In de slachterij vlnr.: Wim Reeuwijk, Jan van Leeuwen en Cor Westgeest

uit kunnen halen. Hij is jaren blijven leven met een kogel in zijn longen. Dat schieten mocht later ook niet meer.

Toen zijn ze met dat penapparaat begonnen met een slaghoedje. Daar was geen gevaar bij, want dat was enkel dat penapparaatje.

Die varkens werden daarna met warm water gebroeid. Dan kon je de haren met een mes eraf schrappen. Anders kreeg je die haren er niet af. Dan moest er warm water gestookt worden met een ketel en dat moest een goede temperatuur hebben, niet helemaal kokend, maar toch tegen de kook aan. Mijn vader had een koperen ketel en die kwamen ze halen en dan werd er een gat gegraven en dan zaten die mensen een halve nacht te stoken om 's morgens warm water te hebben. Dat kreeg je dan emmertje voor emmertje om zo'n varken schoon te maken. Zo'n varken werd dan buiten op een ladder gehangen, dat was voor het verstijven. Dan gingen de ingewanden eruit en de huid eraf en dan ging je hem doorhakken. Maar dat ging allemaal met de hand met een hakbijl. Ja, daar was je lang mee bezig. En dat voor een rijksdaalder!

'Ik heb eens meegemaakt dat we een varken van een arbeider bij de boer gingen slachten want daar kon je uit de weg. Nou, toen dat varken klaar was, legde hij hem op z'n rug en bracht hem zo naar huis. Maar die wegen waren vroeger van koolas en laat die man toch dat varken voorover vallen! Dat varken zag eruit! Nou, dat vergeet ik nooit.

Later mocht er niet meer bij de mensen thuis geslacht worden en moest alles naar ons toe. Dan ging je de varkens halen in speciale hokken, want je mocht ze niet bij elkaar doen. Nou, dat was ook wat. Bij de Voorweg moest je zo'n bruggetje over met een varken. En, ik vergeet het nooit, bij iemand langs de Voorweg, ...wammes, dat varken in de vaart. Die vrouw huilen, want zij dacht: 'Daar gaat mijn varken, daar hebben we het hele jaar voor gewerkt'. Maar hij kwam eruit. Ik wil maar zeggen, dan zat je te tobben. Nou man, je ploeterde wat af.

Vroeger had je varkens, die hadden een reep spek van zo'n tien centimeter dik. Dat was echt dat dikke spek. Er waren varkens bij van 500 pond. We hadden eens neefjes over uit Wassenaar en toen moesten we bij Arend van Santen in de Meerpolder een gecasteerde

beer slachten. Dat waren knoerten van beesten, zo'n 600 pond. 'Een beer slachten,' nou dat wilden ze wel eens zien! En toen kwam dat varken te voorschijn.

'Het is maar een gewoon varken!' En wij lachen. Ze dachten dat er een echte beer zou worden geslacht. Maar het was een gewoon varken, dat was maar niks.

De winkel

'Je had goedgekeurd vlees en afgekeurd vlees en dan had je nog een tussenkeuring. Dat was voorwaardelijk en dat vlees verkochten wij in de winkel. Want dat werd allemaal onderzocht volgens de wet, dat was allemaal goed. Maar de kwaliteit was natuurlijk altijd verschillend. De ene keer had je wel eens een goede koe maar ook wel eens een magere. Maar dat vrijbankvlees moest door elkaar. Er was wel kwaliteitsverschil in vergelijking met een slager. Kijk, als je nu bij een slager komt en je wilt sukadelappen hebben dan moet je sukadelappen betalen. Wil je kogelbiefstuk hebben dan moet je kogelbiefstuk betalen. Maar dat was er bij dat vrijbankvlees niet bij. Er



Cor Westgeest met nuchtere kalveren op weg naar dierenarts Moerkercken van der Meulen, om ze levend te laten keuren.

zijn wel noodslachters geweest, dat heb ik wel eens gezien, die grepen een mes en dan sneden ze alles door elkaar. Bij ons werd het eigenlijk allemaal net als bij de slaggers gesorteerd. Maar er waren mensen bij die grote porties maakten, in de zak en weg. Het afgekeurde vlees moest vernietigd worden. In het begin toen de destructie er nog niet was, werden die beesten op de dijk aan de Voorweg begraven. Daar ligt wat begraven! Oh verschrikkelijk. Afgekeurde beesten en alles. Dan groef je een gat van een twee en halve meter diep. Maar dan ging er ook een partij in hoor! Dan moest politie Steenhuizen komen en dan gooide je peterolie over die kadavers heen en dan mocht

het gat weer dicht. Door die peterolie voorkwam je dat het vlees werd opgegraven. Maar dat rook je wel, wat dacht je. En in de zomer kropen de maden uit de grond!

De heer Westgeest is sinds 1977 zelf niet meer werkzaam in het bedrijf.

'Het bedrijf is overgenomen door mijn neef Louis. Dat is inmiddels helemaal verbouwd, met zoveel licht en tegelwerk natuurlijk en weet ik wat allemaal. Met die eisen kunnen ze het ook wel eens te gek maken. Maar ik wil maar zeggen, dat daar naar gekeken wordt, is wel goed. Want er werd vroeger maar wat aangerommeld in een hoop dingen.' Aldus Cor Westgeest.

Bloembinderij

DENOBEL

voor al uw a Relatiegeschenken
a Bloemdecoraties
a Smaakvolle boeketten
a Bruidswerk
a Rouwwerk

Dorpsstraat 86k, Zoetermeer, telefoon (079) 316 93 11

Jubileumconcert Oud Soetermeer: een stijlvol succes

Michiel Huisman

Wethouder Heidema zegt steun toe voor HGOS-project

Op het jubileumconcert ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van onze vereniging heeft wethouder Heidema toegezegd een nog nader te bepalen project van Oud Soetermeer te zullen sponsoren. Hij deed deze toezegging in zijn feestrede, voorafgaande aan het jubileumconcert dat de activiteitencommissie heeft georganiseerd op 14 januari in de Oude kerk.

In zijn feestrede feliciteerde de Zoetermeerse wethouder met onder andere cultuur in zijn portefeuille, onze vereniging met haar vijftig jarig bestaan. Hij benadrukte het grote belang van vrijwilligerswerk voor de samenleving in het algemeen en legde daarbij de link naar het vele werk dat door de jaren heen door tal van vrijwilligers van Oud Soetermeer is verricht. Met name noemde hij de GWZ (genealogische werkgroep), 'Sprekend verleden' en de AWZ (archeologie), maar ook de tentoonstellingen die we als vereniging in de afgelopen jaren in het museum hebben kunnen organiseren. Namens het stadsbestuur bood hij de vereniging een jubileumgeschenk aan in de vorm van de toe-



zegging een nog nader te bepalen project te willen financieren. Het spreekt voor zich dat het bestuur deze toezegging in dank aanvaardde en zorgvuldig zal overwegen welk project voor medefinanciering van het stadsbestuur in aanmerking zal komen.

Bron van kennis

De woorden van Heidema bevestigen dat onze vereniging in de loop der jaren steeds een belangrijke sponsor (niet alleen in geld, maar ook in natura) en bron van vooral kennis, ervaring en expertise op historisch en heemkundig gebied is geweest en ook als zodanig in Zoetermeer door bevolking en stadsbestuur erkend en herkend wordt. En dat is best iets om trots op te zijn. Gepaste trots die vooral uit mag gaan naar de vele leden zelf die de vereniging telt. Zij immers hebben met raad en daad er in al die jaren voor gezorgd dat Oud Soetermeer op de kaart van de stad is gezet, om het maar eens in eigentijds jargon te zeggen. 'Oud Soetermeer' is daarbij gelukkig verre van een stoffige, gesloten vereniging. Veel activiteiten en exposities zijn gericht op de gehele Zoetermeerse bevolking. Geen elitaire exclusiviteit dus maar een vereniging voor en van Zoetermeesters. Dat draagt 'Oud Soetermeer' hoog in het vaandel.



Alles overziende is er volop reden voor feestvreugde. Daarom gaat het vijftigjarig bestaan van het genootschap niet zomaar voorbij aan Zoetermeer. Integendeel; het jubileumconcert was de start van een jubileumjaar waarin veel te doen is. Met regelmaat zullen we u daarvan in kennis stellen. Het gaat daarbij een enkele keer om besloten activiteiten voor leden en genodigden, maar zeer nadrukkelijk en vaker ook voor de gehele Zoetermeerse gemeenschap. In dat verband raden we u aan de rubriek in ons verenigingsblad waar telkens de activiteiten in vermeld worden, nauwgezet te raadplegen.

Vacature

In het bestuur van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer is vanaf mei aanstaande een vacature voor een secretaris. De secretaris voert o.a. de correspondentie namens het bestuur van de vereniging, stelt de agenda voor bestuurs- en ledenvergaderingen op en maakt de notulen. Heeft u interesse om u een paar uur in de week bezig te houden met de bestuurlijke kant van onze vereniging, dan kunt u contact openen met de scheidend secretaris, Bouke Tuinstra: telefonisch (079) - 321 98 59, of schriftelijk (p/a Dorpsstr. 7, 2712 AB Zoetermeer).

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken het met hun financiële steun mede mogelijk dit blad uit te geven.

Van As Makelaardij bv

Eerste Stationsstraat 61, tel. 079-316 44 45

'De Gulle Bottelier' Boonekamp

Dorpsstraat 130, tel. 079-316 38 02

Bouwmarkt De Bouwhof

Edisonstraat 111, tel. 079-331 07 00

Cammeraat IJzerwaren

Eerste Stationsstraat 48, tel. 079-316 37 31

Carrosseriefabriek Joost Lamboo bv

Koperstraat 40, tel. 079-363 44 44

Het Fluitschip historisch onderzoeks-
en adviesbureau, tel. (079) 316 78 46

Henneken Radio en TV

Den Hoorn 7, tel. 079-316 24 90

Linthout Foto Video

Dorpsstraat 68, tel. 079-316 30 84

Van Oosterom Schoen en Mode

Dorpsstraat 107, tel. 079-316 30 29

Roos Kantoorboekhandel

Dorpsstraat 155, tel. 079-316 35 80

Rooskleurig

Dorpsstraat 165, tel. 079-316 60 09

Rové Verlichting

Dorpsstraat 198, tel. 079-316 64 88

Schoenen Van Veen

Dorpsstraat 83, tel. 079-316 31 65

Slagerij Vollebregt

Dorpsstraat 127, tel. 079-316 35 25

Personenvervoer Van der Slik

Blauwroodlaan 296, tel. 361 61 61

Veenstra promenade Juwelier

Promenade 254, tel. 079-341 14 96

Verlaan Verfspciaalzaak

Vlamingstraat 5, tel. 079-316 34 76

Van Waaij Wonen

Woonhart Europaweg, tel. 079-343 53 30



Op oude historische grond
waar ooit het 'huis te Palenstein' stond
staat nu — en u voelt er zich thuis —
het Soetermeersche koffiehuis

'tSoetermeersche Koffiehuys, Dorpsstraat 108, tel. (079) 316 90 64

Het avontuur begint bij Dump van Herwijnen

Voor alles wat met avontuur te maken heeft
moet je bij Van Herwijnen zijn.
Dus kom naar de Dorpsstraat 66
voor een complete uitrusting!
Zowel voor jouw actieve hobby
of jouw actieve vakantie!

Een compleet assortiment

Aantrekkelijk geprijsd

Ook voor campingsport,
messen, overlevingssets...



tenten
dartsport
klimsport
schietsport
vrijtijdsleding
kampeerartikelen
camping-gaz dealer
berg/wandelschoenen

dump
van Herwijnen
SINDS 1891

Dorpsstraat 66 Zoetermeer Telefoon 079 - 3163551